

канд. техн. наук, доцент **Фесенко Т. Г.**
Одеський національний морський університет,
д-р техн. наук, професор **Шахов А. В.**
Одеський національний морський університет,
канд. филос. наук, доцент **Фесенко Г. Г.**
Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

ГЕНДЕРНО-ОРІЄНТОВАНЕ УПРАВЛІННЯ БУДІВЕЛЬНИМИ ПРОЕКТАМИ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

Вступ. На теперішній час гендерні компоненти стають все більш окресленими у здійснюваних практиках проектного менеджменту. Посилену увагу до гендерних аспектів демонструє ООН, у структурі якої створено підрозділ з питань гендерної рівності і розширення прав і можливостей жінок (UN Women). Примітно, що використання гендерних підходів розглядається у крос-секторальному вимірі, як невід’ємна складова усіх проектів та програм, що впливають на якість життя жінок і чоловіків.

Загальновідомо, що країни Європи та найбільш розвинені країни світу активно використовують гендерний підхід до розв’язання суспільних проблем, аналізу політики, у тому числі містобудівельної. Зазначається, що місто має забезпечувати рівність у «праві на місто» для усіх членів міської громади, незалежно від віку, статі, раси, сімейного, майнового стану і т. ін. (гендер+). Мова йде про створення комфортної для усіх соціальних груп, жінок та чоловіків, міської інфраструктури. Зокрема, започаткована ООН-Жінки ініціатива проектування «міст, безпечних для жінок і дівчат» [1, р. 26] спонукає до активного застосування гендерно-чутливих архітектурно-просторових рішень у будівельних проектах [2].

Слід зазначити, що для інвестиційно-будівельної сфери гендерно-орієнтоване управління є також актуальним. Адже в умовах конкурентного середовища успішність

будівельних проектів багато у чому залежить від рівня обслуговування клієнтів, у тому числі з погляду гендерних особливостей їх потреб [3]. Так, за результатами маркетингових досліджень ринку житлової нерухомості міста Харкова перспективним покупцем житлової нерухомості виявилася «жінка, віком 37 років, яка займає керівну посаду або має власний бізнес» [4, с. 307]. За результатами гендерно-сегрегованого статистичного аналізу учасників укладання договорів дольової участі на будівництво житлових комплексів, проведеного рамках крупної будівельної кампанії, був виявлений гендерний паритет на рівні будівництві житла економ-класу, і певну перевагу жінок щодо інвестування в житло бізнес- та преміум-класу [4, с. 308–309]. Крім того, звертають на себе увагу питання врахування особливих потреб жінок як користувачів житлової нерухомості, при розробці архітектурно-планувальних рішень квартир (наприклад, ергономічне планування кухні, розміщення вбудованого гардеробу в спальні тощо), а також благоустрою прибудинкової території, розвинутої інфраструктури кварталу/мікрорайону у цілому.

Загалом для гендерно-орієнтованого управління будівельними проектами вкрай важливо посилювати роботу, як з бенефіціарами, так і внутрішніми клієнтами. Специфіка виробництва будівельного «продукту», його ресурсоемність вимагає й більш розгорнутої роботи з користувачами (клієнтами) проектів, ніж пропонується у загальноприйнятому менеджменті (наприклад, Customer Relationship Management, CRM [5]). Адже мова має йти про клієнт-орієнтованість процесів, завдань протягом усього життєвого циклу проектів, а не лише окреслених маркетинговою діяльністю. Втім слід відмітити, що у міжнародних стандартах управління будівельними проектами [6] поки що відсутня така візія, гендерно-орієнтовані процеси, завдання, інструменти, методи, що сфокусовані на роботі з клієнтами, наскрізно не представлені.

На теперішній час спостерігається усе більша зацікавленість у включенні гендерної компоненти в процеси організаційного розвитку [7; 8]. Дослідниками пропонуються управлінські інструменти та методи, орієнтовані на урахування потреб клієнтів у продуктах, що виробляються різними галузями економіки, у тому числі будівельною. Зокрема, у роботі [9] представлено матрицю для оцінювання збудованої інфраструктури гірськолижного курорту з точки зору потреб різних категорій/груп користувачів. У житловому будівництві окремо фокусується увага на урахуванні потреб таких категорій мешканців, як люди похилого віку [10], діти та дорослі, які за ними доглядають [11]. Також у роботах [12, 13] розглядаються питання гендерної чутливості збудованих об'єктів, тобто рівня їх комфортності з точки зору урахування специфічних потреб жінок та чоловіків різних категорій гендер+ (які виконують різні соціальні ролі, мають різні фізичні можливості і т. ін.). Втім у цих роботах пропонуються часткові рішення для удосконалення управління будівельними проектами тільки для завдань «Ідентифікація зацікавлених сторін проекту». Питання про необхідність розробки клієнт-орієнтованих процесів за межами заданих авторами параметрів не ставиться.

З іншого боку, автори [14] пропонують максимально розширити взаємодію з клієнтами у будівельних проектах: від ініціації проекту до здачі об'єкту в експлуатацію. Особлива увага звертається на оцінки клієнтами збудованих об'єктів з точки зору їх експлуатаційних характеристик. Обговорюються питання оцінювання будівельного об'єкту з боку користувачів у так званий експлуатаційний період, у тому числі можливі невдоволення від отриманого продукту. Дане дослідження дозволяє поглибити розуміння ролі і характеру взаємодії команди будівельного проекту з клієнтами протягом усього життєвого циклу, й водночас пропонує доволі обмежені теоретичні рішення. Для покращення роботи з клієнтами пропонуються інструменти зворотного зв'язку, які дозволяють почути «голос клієнта» лише стосовно «ефективності будівлі в експлуатації». Поза увагою авторів залишилися завдання розробки відповідних оціночних інструментів, що дозволяють забезпечувати ефективність управління будівництвом, а саме: для формування цілей та змісту проекту, проектування та виконання будівельних робіт.

Також дослідники розглядають проблему клієнтів будівельного проекту опосередковано, через внутрішніх клієнтів будівельних проектів (субпідрядників, постачальників). У роботі [15] зазначається, що оцінка ефективності проектних процесів «управління поставками» має вибудовуватися як з точки зору зовнішніх, так і внутрішніх клієнтів. Оцінка ефективності діяльності постачальників і субпідрядників є важливою для покупців нерухомості, оскільки дозволяє їм оцінювати технічний рівень створеного об'єкту. У той же час постачальники і субпідрядники, завдяки оцінці їх діяльності з боку клієнтів, спроможні вдосконалювати свою роботу. Модель оцінки управління будівельними проектами в частині підрядник-клієнт розширює методологічну платформу для розвитку стратегії «турботи про клієнта». Так, у роботі [16] розроблено нову логістичну систему для управління будівельними проектами – «планування ресурсів, синхронізоване з клієнтом» (Customer Synchronized Resource Planning). Проте на сьогоднішній день розширений огляд літератури за даною проблематикою не виявив жодної системи оцінки у параметрах «клієнт-постачальник» для будівельних проектів.

Разом з тим, в роботах [17, 18] пропонуються CRM-рішення, спроможні інтегрувати декілька процесів: управління людськими ресурсами, управління змінами, бенчмаркінг. Це дозволяє також визначати ступінь клієнт-орієнтованості організаційних систем управління через модель зрілості – CRM Maturity Model. Й водночас зберігається невизначеність щодо оцінки клієнт-орієнтованої зрілості проектного менеджменту загалом, і будівельного зокрема. Більше того, в літературі не представлені моделі оцінки клієнто-орієнтованого управління, що охоплюють усі бізнес-процеси, визначені міжнародними стандартами проектного менеджменту.

Слід зазначити, що необхідною методологічною умовою для розробки інтегрованих моделей клієнто-орієнтованого управління будівельними проектами є створення специфічної структури – офісу управління будівельними проектами (Construction Project Management Office, CPМО). У роботах [19, 20] відзначається, що належним чином організовані CPМО спроможні ефективно управляти всіма процесами, у тому числі з управління потребами клієнтів, протягом усього життєвого циклу проекту. Проте у даних роботах, розроблених на методологічній платформі Guide to the Project Management Body of Knowledge (PMBOK), відсутня спеціальна увага до системного використання гендерно-орієнтованих інструментів та методів.

Своєрідна методологічна «сліпота» щодо управління потребами клієнтів пояснюється авторами [8, 21, 22] з точки зору наявного «гендерного розриву» у логічній системі самого «тіла знань» проектного менеджменту. Представлена у даних роботах гендерна критика домінуючої системи проектного менеджменту дозволила авторам висвітлити певну логічну обмеженість ієрархічних (маскулінних) стратегій управління, чітко орієнтованих на параметри вартості, часу, ресурсів. Втім фемінні (горизонтальні) управлінські стратегії лише загально означені як бажані у роботі над іншими важливими якісними параметрами управління проектами (у тому числі оцінки результатів проекту з точки зору задоволення потреб клієнтів). У роботі [23] представлено розгорнутий дискурс особливостей гендерних логічних систем управління та розроблено матрицю оцінки зрілості Офісу гендерно-орієнтованого управління проектами. Автори здійснили спробу екстраполювати гендерний підхід на усі області знань управління проектами. Це дозволило чітко висвітлити, зокрема, гендерно-орієнтований фокус окремих функціональних характеристик Офісу на II–VIII рівнях зрілості. Разом з тим, дана гендерна інтерпретація логічних систем управління потребує подальшого науково-практичного розвитку у напрямку роботи з конкретним галузевим контекстом, у тому числі будівельних проектів. Поза спеціальної уваги дослідників залишаються питання застосування когнітивного потенціалу гендерних логічних систем для створення гендерно-орієнтованих моделей управління будівельними проектами.

Втім, існуючі методології недостатньо інтегрують гендерні параметри, як на рівні роботи команди проекту, так і системи проекту у цілому. Подальша актуалізація питання вимагає «переналаштування» усієї системи управління будівельним проектом на гендерній теоретико-методологічній платформі [24].

Метою дослідження є розробка рішення щодо оцінки гендерної орієнтованості системи управління будівельними проектами на методологічній платформі проектного менеджменту PMBOK Construction [7].

Результати дослідження. В Україні гендерний контекст будівельних проектів певною мірою представлений у Державних будівельних нормах (ДБН). Так, з 2007 року введено у дію ДБН В.2.2-17:2006. Будинки і споруди. Доступність будинків і споруд для маломобільних груп [25]. Ці нормативи поширюються на проектування та реконструкцію цивільних (житлових та громадських) будинків та споруд з урахуванням потреб людей, які відносяться до маломобільних груп населення, функціонально-планувальні елементи будинків і споруд, їх земельні ділянки, а також на вхідні вузли, комунікації, шляхи евакуації, приміщення (зони) проживання, обслуговування і робочі місця, а також їх інформаційне та інженерне обладнання [25, с. 1]. Визначено, що «маломобільні групи населення» – люди, які відчувають труднощі при самостійному пересуванні, одержанні послуги, необхідної інформації або при орієнтуванні у просторі [25, с. 5]. До маломобільних груп віднесені:

- особи з інвалідністю (які слабо чують, слабо бачать, пересуваються на візочку та ін.);
- люди з тимчасовим порушенням здоров'я (на милицях, з гіпсом);
- вагітні жінки;
- особи старшого (похилого) віку;
- особи з малолітніми дітьми, які пересуваються містом у дитячих візочках та ін.

Слід зазначити, що гендерний компонент ДБН представлений не тільки групою «вагітні жінки», а й жінками/чоловіками вразливих соціальних категорій (з інвалідністю, похилого віку). Крім того, гендерний фокус представлений й тими жінками і чоловіками, які задіяні у репродуктивній праці («родинну роботу» – турботою про членів родини (з інвалідністю, похилого віку), виховання дітей). Розуміння граничних меж «присутності» мешканців у місті передбачає розуміння людських потреб та їх різноманітних ролей – репродуктивних та продуктивних. При цьому слід звернути увагу на сучасні тенденції до зрушення гендерних стереотипів щодо розподілу «робота – дім», коли продуктивна діяльність закріплювалася, переважно, за чоловіками, а репродуктивна – за жінками. Стереотипні уявлення про типовість сімей з чоловіками-годувальниками, які пересуваються через все місто, щоб працювати, і жінками-домогосподарками, які доглядають за своїми дітьми та родичами похилого віку в житлових кварталах, у багатьох випадках більше не діють [26, с. 4]. Саме тому виконавцям будівельних проектів слід мати «гендерне бачення», дотримуватися принципу гендерної рівності, керуючись у своїй діяльності положеннями ДБН (наприклад: *«При проектуванні та реконструкції громадських і житлових будинків слід передбачати для інвалідів і громадян інших маломобільних груп населення умови життєдіяльності, однакові з рештою категорій населення»* [25, с. 4]). Хоча на практиці Забудовники у своїх проектах не завжди дотримуються вимог ДБН щодо доступності будівель [27, с. 65–66].

У цілому якість житлового середовища визначається його функціонально-планувальними, гігієнічними, технічними та естетичними характеристиками, котрі однаково важливі, як для окремої квартири, так і сельбищної території в цілому. Вимоги до благоустрою житлової забудови визначені у ДБН Б.2.2-5:2011 [28, с. 27–28], де зазначено, що на прибудинкових територіях облаштовуються майданчики (дитячі, спортивні, відпочинку та ін.), виконуються просторові рішення з озеленення території, транспортного проїзду, пішохідних комунікацій, велоруку. В усіх місцях перетину пішохідних шляхів з проїздами необхідно влаштовувати плавні переходи для зручності пересування маломобільних людей.

Гендерно-чутливе проектування стосується, зокрема, мереж пішохідно-транспортних комунікацій, зон відпочинку, дитячих і спортивних майданчиків та інших елементів [26, с. 5–6]. Слід звернути увагу на феміністський дискурс урбаністики, що висвітлює жіночі моделі присутності у побудованому середовищі. Так, багато хто з жінок відмічають, що відчули більшу прив'язаність до місця/міської території, у той час, коли стали мамами. Тоді вони користуються прибудинковими локаціями більш інтенсивніше через виконання повсякденної

репродуктивної роботи (доглядають за дітьми, роблять покупки і т. ін.). Архітектурно-просторові рішення, соціальна інфраструктура мають бути комфортними для жінок та чоловіків з погляду їх можливостей для поєднання родинних й професійних обов'язків (відмітимо, що жінки, незалежно від кар'єрної зайнятості, продовжують бути у більшій мірі відповідальними за «домашню» роботу). Піклування про інших формує відповідні практики мобільності, у яких поєднуються не тільки «дім-робота», а й такі міські топоси, як школи, лікарні, магазини, місця відпочинку і т. ін.

Отже, у фокусі спеціальної уваги будівельних проектів мають бути рішення, які б забезпечували всебічне урахування способів повсякденного життя мешканок/ців (у сфері побуту та дозвілля). Зокрема, актуальними є практики гендерно справедливого облаштування дитячих майданчиків та «дружніх до дитини» міських локацій [29], що є важливими, як з погляду дітей, так і дорослих, які доглядають за ними. Втім, на теперішній час в Україні благоустрій прибудинкових територій багатоповерхівок обмежується облаштуванням типових дитячих майданчиків. При цьому спостерігається вікова асиметрія серед користувачів майданчиків: за ДБН (ДБН Б.2.2-5:2011. Благоустрій територій, п. 8.6.1), мають бути розраховані на усіх дітей до 12 років, але переважно ними користуються діти дошкільного віку [13] через вікові параметри встановленого обладнання [30, р. 24–25]. Тим самим виявляється гендерна дискримінація дівчат і хлопців молодшого та середнього шкільного віку у праві на користування обладнаними ігровими зонами на прибудинковій території.

Також гендерний аналіз програм благоустрою прибудинкових територій Харкова виявив їх «гендерну сліпоту» по відношенню до дівчат категорії 12⁺. Адже спортивно-ігрові комплекси, що за ДБН [29] мають облаштовуватися для дітей старше 12 років, представлені футбольними майданчиками, якими користуються переважно хлопці [13; 26]. Також простежується гендерна дискримінація щодо «недоступності дитячих майданчиків для сімей, які мають дітей з інвалідністю» [31].

Оскільки облаштування прибудинкових територій має відображати інтереси і мешканців, і мешканок усіх соціально-вікових категорій, існує потреба у реалізації проектів благоустрою як «гармонії гендерної рівності». В усьому цивілізованому світі розвиваються будівельні практики, орієнтовані на дотримання принципів універсального дизайну, що передбачає й гендерні вимоги щодо організації відкритого простору для дітей та їх батьків. Й для України питання гендерно-орієнтованого управління проектами комплексного благоустрою є вкрай значимими. А це у свою чергу, потребує екстраполяції ДБН на окремі процеси проектного менеджменту та систему управління будівельними проектами у цілому.

Ефективним інструментом управління потребами клієнта є процес «Ідентифікація стейкхолдерів». Задоволення потреб замовників (користувачів будівельного проекту) має бути у фокусі спеціальної уваги проектних менеджерів [12; 24]. До процесу «Ідентифікація зацікавлених сторін проекту» пропонується включити матрицю потреб бенефіціарів-мешканців, з метою врахування потреб не тільки власників нерухомості, а й безпосередніх користувачів – мешканців. А ґрунтовні знання про клієнта вимагають складання і його «гендерного портрету» [5]. До Реєстру зацікавлених сторін проекту рекомендується включати гендерно-сегреговану типологію користувачів будівельних проектів. Так, розроблено відповідну матрицю потреб для оцінки змісту будівельного проекту в умовах девелопменту курортно-рекреаційної території [10]. Цей інструментарій дозволяє встановлювати ефективні комунікаційні зв'язки між проектними менеджерами, які відповідають за архітектурно-просторові рішення, та бенефіціарами проектів. У цілому ефективні комунікації на рівні «забудовник-клієнт» відкривають нові перспективи для збільшення цінності проектів з погляду створення якісно облаштованого «життєвого простору». Інтеграцію інтересів різних соціальних категорій користувачів в розробку дизайну архітектурно-просторових рішень з планування квартир, місць загального користування, прибудинкової території, публічних просторів тощо, пропонується аналізувати через систему цінностей [32].

Застосування гендерно-орієнтованого підходу у будівельному проектному

менеджменті є необхідною складовою, як на рівні внутрішньо організаційних процесів, так і зовнішньо організаційних комунікацій. За його допомогою можна поліпшити рівень керованості процесами (плануванням, моніторингом, виконанням) у проектній діяльності, а також збільшити організаційний потенціал кампанії у цілому. Розробляються спеціальні методики, такі як «гендерно сенситивний моніторинг», «оцінка гендерних потреб». Вкрай важливо, щоб в структуру будівельного проекту були інтегровані відповідні гендерно-чутливі індикатори, і щоб вони, в свою чергу, були включені у керівні принципи моніторингу та оцінки, а також у вимоги до їх виконання.

Загальна архітектура процесів управління будівельними проектами представлена стандартами PMBOK [33] та PMBOK Construction [6] (табл. 1).

Таблиця 1

Структура процесів управління змістом будівельного проекту в системі знань PMBOK [33, р. 61] і PMBOK Construction [6, р. 16]

Області знань управління будівельними проектами	Групи процесів управління проектами				
	Група процесів ініціації	Група процесів планування	Група процесів виконання	Група процесів моніторингу і управління	Група завершуючих процесів
1	2	3	4	5	6
1. Управління інтеграцією проекту	1.1. Розробка Статуту проекту	1.2. Розробка плану управління проектом	1.3. Керівництво і управління роботами проекту 1.4. Управління знаннями проекту	1.5. Моніторинг і контроль робіт проекту. 1.6. Інтегрований контроль робіт проектів	1.7. Закриття проекту або фази
2. Управління змістом проекту		2.1. Планування управління змістом проекту. 2.2. Збір вимог. 2.3. Визначення змісту. 2.4. Створення ICP		2.5. Підтвердження змісту. 2.6. Контроль змісту	
3. Управління розкладом проекту		3.1. Планування управління розкладом. 3.2. Визначення операцій/дій. 3.3. Послідовність операцій/дій. 3.4. Оцінка тривалості операцій/дій. 3.5. Розробка розкладу		3.6. Контроль розкладу	

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6
4. Управління вартістю проекту		4.1. Планування управління вартістю. 4.2. Оцінка вартості. 4.3. Визначення бюджету		4.4. Контроль вартості	
5. Управління якістю проекту		5.1. Планування управління якістю	5.2. Управління якістю	5.3. Контроль якості	
6. Управління ресурсами проекту		6.1. Планування управління ресурсами. 6.2. Оцінка ресурсів операцій/дій	6.3. Набір ресурсів. 6.4. Розвиток команди. 6.5. Управління командою	6.6. Контроль ресурсів	
7. Управління комунікаціями проекту		7.1. Планування управління комунікаціями	7.2. Управління комунікаціями	7.3. Моніторинг комунікацій	
8. Управління ризиками проекту		8.1. Планування управління ризиками. 8.2. Ідентифікація ризиків. 8.3. Якісний аналіз ризиків. 8.4. Кількісний аналіз ризиків 8.5. Планування реагування на ризики	8.6. Імплементація впливу на ризики	8.7. Моніторинг ризиків	
9. Управління закупівлями проекту		9.1. Планування управління закупівлями	9.2. Проведення закупівель	9.3. Контроль закупівель	
10. Управління стейкхолдерами проекту	10.1. Ідентифікація стейкхолдерів	10.2. Планування взаємодії із стейкхолдерами	10.3. Управління взаємодією із стейкхолдерами	10.4. Моніторинг взаємодії зі стейкхолдерами	
11. Управління безпекою проекту		11.1. Планування безпеки	11.2. Виконання плану безпеки		11.3. Експлуатація системи безпеки
12. Управління впливом на навколишнє середовище		12.1. Екологічне планування	12.2. Забезпечення екологічної безпеки	12.3. Контроль навколишнього середовища	
13. Управління фінансами проекту		13.1. Фінансове планування		13.2. Фінансовий контроль	13.3. Адміністрування та звітування
14. Управління претензіями проекту		14.1. Ідентифікація претензій 14.2. Кількісна оцінка претензій		14.3. Попередження претензій	14.4. Вирішення претензій

Умовні позначення:

«1.1. Розробка Статуту проекту» – гендерно-сенситивні процеси управління будівельними проектами

«3.1. Планування управління розкладом» – гендерно-нейтральні процеси управління будівельними проектами

Когнітивна модель гендерно-орієнтованого управління будівельними проектами представлена системою гендерно-сенситивних і гендерно-нейтральних процесів управління будівельними проектами (рис. 1).

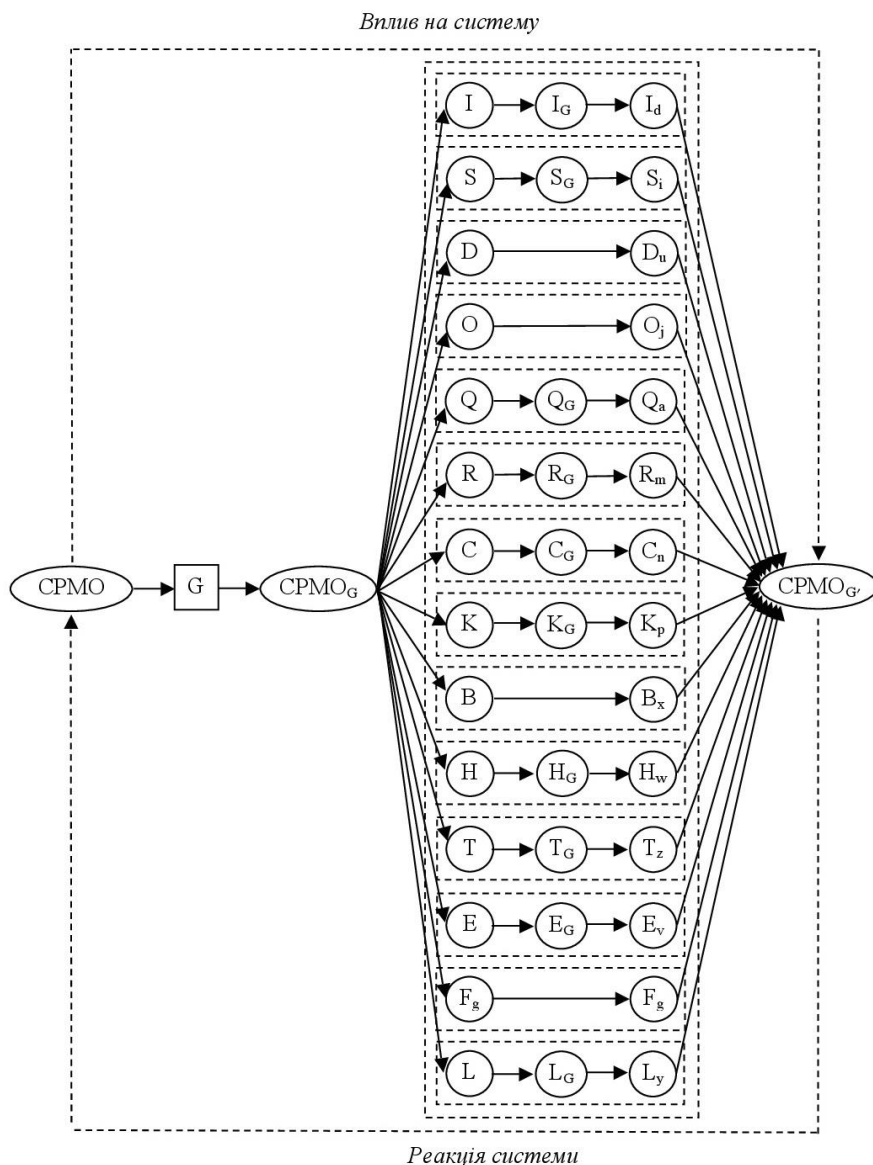

Рисунок 1 – Когнітивна причинно-наслідкова модель системи гендерно-орієнтованого управління будівельними проектами

На рисунку 1:

CPMO – складна організаційно-технічна система управління будівельними проектами (офіс управління будівельними проектами – Construction Project Management Office, CPMO);

G – гендерний контент системи управління будівельними проектами;

CPMO_G – складна організаційно-технічна система гендерно-орієнтованого управління будівельними проектами, що знаходиться на певному рівні гендерної компетентності;

CPMO_G – складна організаційно-технічна система гендерно-орієнтованого управління будівельними проектами, в якій відбулись зміни (гендерного контексту) протягом певного періоду; I – управління інтеграцією будівельних проектів;

S – управління змістом будівельних проектів;

D – управління розкладом будівельних проектів;

O – управління вартістю будівельних проектів;

Q – управління якістю будівельних проектів;

R – управління ресурсами будівельних проектів;
 С – управління комунікаціями будівельних проектів;
 К – управління ризиками будівельних проектів;
 В – управління закупівлями будівельних проектів;
 Н – управління стейкхолдерами будівельних проектів;
 Т – управління безпекою будівельних проектів;
 Е – управління навколишнім середовищем будівельних проектів;
 F – управління фінансами будівельних проектів;
 L – управління претензіями будівельних проектів.

Модель оцінки гендерної орієнтованості СРМО_G дозволяє вимірювати ефективність СРМО_G і обирати стратегії трансформації системи з рівня «гендерно-нейтрального» на рівень «гендерно-відповідального». Визначення гендерної орієнтованості СРМО_G ґрунтується на оцінці рівня включеності гендерних вимог стейкхолдерів у процеси управління будівельними проектами (табл. 1). Пропонується оцінювати характеристику включеності гендерної компоненти за шкалою: «0» – гендерно-нейтральне виконання процесів управління будівельними проектами; «1» – гендерно-відповідальне виконання процесів управління будівельними проектами.

Цільова функція, що описує гендерну орієнтованість СРМО_G, набуває вигляду (1)–(15):

$$\Delta CPMO_G = \sum_{d=1}^{d'} \sum_{i=1}^{i'} \sum_{u=1}^{u'} \sum_{j=1}^{j'} \sum_{a=1}^{a'} \sum_{m=1}^{m'} \sum_{n=1}^{n'} \sum_{p=1}^{p'} \sum_{x=1}^{x'} \sum_{w=1}^{w'} \sum_{z=1}^{z'} \sum_{v=1}^{v'} \sum_{g=1}^{g'} \sum_{y=1}^{y'} (I_d + S_i + D_u +$$

$$+ O_j + Q_a + R_m + C_n + K_p + B_x + H_w + T_z + E_v + F_g + L_y) \rightarrow opt, \quad (1)$$

$$I = \{I_1, I_2, \dots, I_d\}, \quad d = \overline{1; d'}, \quad (2)$$

$$S = \{S_1, S_2, \dots, S_i\}, \quad i = \overline{1; i'}, \quad (3)$$

$$D = \{D_1, D_2, \dots, D_u\}, \quad u = \overline{1; u'}, \quad (4)$$

$$O = \{O_1, O_2, \dots, O_j\}, \quad j = \overline{1; j'}, \quad (5)$$

$$Q = \{Q_1, Q_2, \dots, Q_a\}, \quad a = \overline{1; a'}, \quad (6)$$

$$R = \{R_1, R_2, \dots, R_m\}, \quad m = \overline{1; m'}, \quad (7)$$

$$C = \{C_1, C_2, \dots, C_n\}, \quad n = \overline{1; n'}, \quad (8)$$

$$K = \{K_1, K_2, \dots, K_p\}, \quad p = \overline{1; p'}, \quad (9)$$

$$B = \{B_1, B_2, \dots, B_x\}, \quad x = \overline{1; x'}, \quad (10)$$

$$H = \{H_1, H_2, \dots, H_w\}, \quad w = \overline{1; w'}, \quad (11)$$

$$T = \{T_1, T_2, \dots, T_z\}, \quad z = \overline{1; z'}, \quad (12)$$

$$E = \{E_1, E_2, \dots, E_v\}, \quad v = \overline{1; v'}, \quad (13)$$

$$F = \{F_1, F_2, \dots, F_g\}, \quad g = \overline{1; g'}, \quad (14)$$

$$L = \{L_1, L_2, \dots, L_y\}, \quad y = \overline{1; y'}, \quad (15)$$

де I_d – оцінка гендерно-орієнтованого управління інтеграцією будівельних проектів, d – кількісна оцінка здатності СРМО_G гендерно-орієнтовано управляти інтеграцією будівельних проектів, $d = \overline{1; d'}$, d' – експертна бальна оцінка СРМО_G гендерно-орієнтовано управляти інтеграцією будівельних проектів;

S_i – оцінка гендерно-орієнтованого управління змістом будівельних проектів, i – кількісна оцінка здатності СРМО_G гендерно-орієнтовано управляти змістом будівельних проектів, $i = \overline{1; i'}$, i' – експертна бальна оцінка СРМО_G гендерно-орієнтовано управляти змістом будівельних проектів;

D_u – оцінка управління розкладом будівельних проектів, u – кількісна оцінка здатності СРМО_G управляти розкладом будівельних проектів, $u = \overline{1; u'}$, u' – експертна бальна оцінка СРМО_G управляти розкладом будівельних проектів;

O_j – оцінка управління вартістю будівельних проектів, j – кількісна оцінка здатності СРМО_G управляти вартістю будівельних проектів, $j = \overline{1; j'}$, j' – експертна бальна оцінка СРМО_G управляти вартістю будівельних проектів;

Q_a – оцінка гендерно-орієнтованого управління якістю будівельних проектів, a – кількісна оцінка здатності СРМО_G гендерно-орієнтовано управляти якістю будівельних проектів, $a = \overline{1; a'}$, a' – експертна бальна оцінка СРМО_G гендерно-орієнтовано управляти якістю будівельних проектів;

R_m – оцінка гендерно-орієнтованого управління ресурсами будівельних проектів, m – кількісна оцінка здатності СРМО_G гендерно-орієнтовано управляти ресурсами будівельних проектів, $m = \overline{1; m'}$, m' – експертна бальна оцінка СРМО_G гендерно-орієнтовано управляти ресурсами будівельних проектів;

C_n – оцінка гендерно-орієнтованого управління комунікаціями будівельних проектів, n – кількісна оцінка здатності СРМО_G гендерно-орієнтовано управляти комунікаціями будівельних проектів, $n = \overline{1; n'}$, n' – експертна бальна оцінка СРМО_G гендерно-орієнтовано управляти комунікаціями будівельних проектів;

K_p – оцінка гендерно-орієнтованого управління ризиками будівельних проектів, p – кількісна оцінка здатності СРМО_G гендерно-орієнтовано управляти ризиками будівельних проектів, $p = \overline{1; p'}$, p' – експертна бальна оцінка СРМО_G гендерно-орієнтовано управляти ризиками будівельних проектів;

B_x – оцінка управління закупівлями будівельних проектів, x – кількісна оцінка здатності СРМО_G управляти закупівлями будівельних проектів, $x = \overline{1; x'}$, x' – експертна бальна оцінка СРМО_G управляти закупівлями будівельних проектів;

H_w – оцінка гендерно-орієнтованого управління стейкхолдерами будівельних проектів, w – кількісна оцінка здатності СРМО_G гендерно-орієнтовано управляти стейкхолдерами будівельних проектів, $w = \overline{1; w'}$, w' – експертна бальна оцінка СРМО_G гендерно-орієнтовано управляти стейкхолдерами будівельних проектів;

T_z – оцінка гендерно-орієнтованого управління безпекою будівельних проектів, z – кількісна оцінка здатності СРМО_G гендерно-орієнтовано управляти безпекою будівельних проектів, $z = \overline{1; z'}$, z' – експертна бальна оцінка СРМО_G гендерно-орієнтовано управляти безпекою будівельних проектів;

E_v – оцінка гендерно-орієнтованого управління впливом на навколишнє середовище будівельних проектів, v – кількісна оцінка здатності СРМО_G гендерно-орієнтовано управляти впливом на навколишнє середовище будівельних проектів, $v = \overline{1; v'}$, v' – експертна бальна оцінка СРМО_G гендерно-орієнтовано управляти впливом на навколишнє середовище будівельних проектів;

F_g – оцінка управління фінансами будівельних проектів, g – кількісна оцінка здатності СРМО_G управляти фінансами будівельних проектів, $g = \overline{1; g'}$, g' – експертна бальна оцінка СРМО_G управляти фінансами будівельних проектів;

L_y – оцінка гендерно-орієнтованого управління претензіями будівельних проєктів; y – кількісна оцінка здатності СРМО_G гендерно-орієнтовано управляти претензіями будівельних проєктів, $y = \overline{1; y'}$; y' – експертна бальна оцінка СРМО_G гендерно-орієнтовано управляти претензіями будівельних проєктів.

Обмеження цільової функції гендерної орієнтованості СРМО_G представлені в табл. 2, а математична модель (1)–(15) набуває вигляду:

$$\Delta CPMO_G = \sum_{d=1}^{d'} \sum_{i=1}^{i'} \sum_{u=1}^{u'} \sum_{j=1}^{j'} \sum_{a=1}^{a'} \sum_{m=1}^{m'} \sum_{n=1}^{n'} \sum_{p=1}^{p'} \sum_{x=1}^{x'} \sum_{w=1}^{w'} \sum_{z=1}^{z'} \sum_{v=1}^{v'} \sum_{g=1}^{g'} \sum_{y=1}^{y'} (I_d + S_i + D_u +$$

$$+ O_j + Q_a + R_m + C_n + K_p + B_x + H_w + T_z + E_v + F_g + L_y) \rightarrow opt,$$

$$\begin{cases} V_I \in I \cup H, \\ V_{II} \in I \cup S \cup D \cup O \cup Q \cup R \cup C \cup K \cup B \cup H \cup T \cup E \cup F \cup L, \\ V_{III} \in I \cup S \cup D \cup O \cup Q \cup R \cup C \cup K \cup B \cup H \cup T \cup E \cup F \cup L, \\ V_{IV} \in I \cup T \cup F \cup L. \end{cases} \quad (16)$$

Таблиця 2

Обмеження цільової функції гендерної орієнтованості СРМО_G

Процеси управління будівельними проєктами	Фази життєвого циклу проєкту СРМО _G ,			
	«ініціація» I	«планування» II	«виконання» III	«завершення» IV
Управління інтеграцією, I	1	1	1	1
Управління змістом, S	0	1	1	0
Управління розкладом, D	0	1	1	0
Управління вартістю, O	0	1	1	0
Управління якістю, Q	0	1	1	0
Управління ресурсами, R	0	1	1	0
Управління комунікаціями, C	0	1	1	0
Управління ризиками, K	0	1	1	0
Управління закупівлями, B	0	1	1	0
Управління стейкхолдерами, H	1	1	1	0
Управління безпекою, T	0	1	1	1
Управління впливом на навколишнє середовище, E	0	1	1	0
Управління фінансами, F	0	1	1	1
Управління претензіями, L	0	1	1	1

Життєвий цикл розвитку гендерної орієнтованості СРМО_G матиме наступний вигляд:

$$T \in M_I \cup M_{II} \cup M_{III} \cup M_{IV}. \quad (17)$$

Позитивна синергія оптимальності стану (фази) гендерної орієнтованості СРМО_G визначається:

$$opt \approx \frac{\partial CPMO_{G+1}}{\partial CPMO_G}, \quad (18)$$

де $CPMO_{G'}$ – складна організаційно-технічна система гендерно-орієнтованого управління будівельними проектами, що знаходиться на певній фазі гендерної орієнтованості; $CPMO_{G'+1}$ – складна організаційно-технічна система гендерно-орієнтованого управління будівельними проектами, що перейшла на наступну ($G'+1$) фазу гендерної орієнтованості.

Глобальний критерій розглядається як «фаза гендерної орієнтованості» $CPMO_G$ і визначається:

$$M_{CPMO_{G'}} = \sum_{\forall i} \alpha_i \cdot v_i, \quad (14)$$

де α_i – вагові коефіцієнти, $i = 14$, 14 – кількість областей знань управління будівельними проектами; $\forall i$ – сума обмежень цільової функції гендерної орієнтованості $CPMO_G$ (табл. 2). Числові значення вагових коефіцієнтів отримують експертним методом (наприклад, на основі методу аналізу ієрархій).

Розроблені інструменти оцінювання гендерної орієнтованості $CPMO_G$ є важливим інструментом для удосконалення системи маркетингу, моніторингу і аналізу гендерно-орієнтованого управління будівельними проектами. Застосування розробленого аналітичного інструментарію буде корисним у проектній діяльності компаній-забудовників, а також підрозділів капітального будівництва органів місцевого самоврядування, які виконують гендерно-сенситивні будівельні проекти та програми.

Висновки та наукова новизна. Окреслено гендерний контекст клієнт-орієнтованих способів реалізації процесів управління будівельними проектами у системі знань PMBOK Construction. Продемонстрована наскрізна «присутність» гендерних аспектів у процесах управління будівельними проектами.

Розроблено модель оцінки гендерної орієнтованості системи управління будівельними проектами в параметрах процесів проектного менеджменту. Застосування цієї моделі дозволить топ-менеджменту компаній-забудовників, $CPMO_G$ проводити самооцінку прогресу у розвитку гендерно-орієнтованого управління будівельними проектами і обирати дії, необхідні для переходу від «ініціації» до «завершення» проекту.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробці методологічних засад гендерно-орієнтованого управління будівельними проектами, які, на відміну від існуючих, дозволяють інтегрувати гендерну компоненту в архітектуру проектних дій в параметрах життєвого циклу. Запропоновано когнітивну модель оцінки гендерної орієнтованості системи управління будівельними проектами.

Список використаних джерел

1. Fesenko T., Fesenko G., Bibik N. The safe city: developing of GIS tools for gender-oriented monitoring (on the example Kharkiv city, Ukraine) // Eastern-European Journal of Interiorise Technologies. 2017. № 3/2(87). P. 25–33. doi: 10.15587/1729-4061.2017.103054.
2. Бібік Н. В., Фесенко Г. Г., Фесенко Т. Г. «Гендерні окуляри» для урбаністів // Гендер. Екологія. Здоров'я: матер. IV міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 210-річчю Харків. нац. мед. ун-ту (Харків, 21 – 22 квітня 2015 р.). Харків: ХНМУ. 2015. С. 41–42.
3. Ndubisi N. O. Effect of gender on customer loyalty: a relationship marketing approach // Marketing Intelligence & Planning. 2006. Vol. 24. Issue 1. P. 48–61. doi: 10.1108/02634500610641552.
4. Chalmeta R. Methodology for customer relationship management // Journal of Systems and Software. 2006. Vol. 79. Issue 7. P. 1015–1024. doi: 10.1016/j.jss.2005.10.018.
5. Фесенко Т. Г., Мінаєв Д. М., Непочатова Д. О. Гендерний профіль покупців житлової нерухомості (на прикладі проектів ТДВ «Житлобуд-2», Харків) // Гендерна політика міст : історія і сучасність : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 6 – 7 жовтня 2015 р. / редкол.: Н. В. Бібік, Г. Г. Фесенко, З. О. Першай та ін. Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова. 2015. С. 306–310.
6. A Guide to the project management body of knowledge Construction (PMBOK® Guide). USA: Project Management Institute. 2016. 489 с.

7. Fesenko T., Fesenko G. Developing gender maturity models to project and programme management / T. Fesenko, // *Eastern-European Journal of Interiorise Technologies*. 2017. № 1/3(85). P. 46–55. doi: 10.15587/1729-4061.2017.28031.
8. Fesenko T., Shakhov A., Fesenko G. Modeling of maturity of gender-oriented project management office // *Eastern-European Journal of Interiorise Technologies*. 2017. Vol. 5. № 3(89). P. 30–38. doi: 10.15587/1729-4061.2017.110286.
9. Buckle P., Thomas J. Deconstructing project management: A gender analysis of project management guidelines // *International Journal of Project Management*. 2003. № 21. P. 433–441.
10. Фесенко Т. Г., Фесенко Г. Г., Мінаєв Д. М. Моделювання прийняття рішення щодо оцінки змісту будівельного проекту в умовах девелопменту курортно-рекреаційної території // *Восточно-европейский журнал передовых технологий*. 2016. № 1/3(79). С. 32–37. doi: 10.15587 / 1729-4061.2016.60644.
11. Abramsson M., Anderson E. Preferences with ageing – housing choices and housing plans of older people housing // *Theory and Society*. 2016. Volume 33. Issue 2. P. 217–241. doi: 10.1080/14036096.2015.1104385.
12. Фесенко Т. Г., Мінаєв Д. М. Клієнтоцентризм в управлінні комунікаціями проектів (на прикладі житлового будівництва) // *Восточно-европейский журнал передовых технологий*. 2014. № 5/3(71). С. 4–10. doi: 10.15587 / 1729-4061.2014.28032.
13. Фесенко Т. Г., Мінаєв Д. М., Беляцький О. В., Усачов І. С. Імплементация гендерних підходів у муніципальні програми розвитку житлово-комунального господарства // *Гендерна політика міст: історія і сучасність : матеріали III міжн. наук.-практ. конф. (Харків, 23-25 жовтня 2013 року)*. Вип. 4: наук.зб. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова. 2013. С. 238–240.
14. Leaman A., Stevenson F., Bordass B. Building evaluation: practice and principles // *Building Research & Information*. 2010. Volume 38. Issue 5: Housing occupancy feedback: linking behaviours and performance. P. 564–577. doi: 10.1080/09613218.2010.495217.
15. Jyh-Bin Yang, Sheng-Chi Peng. Development of a customer satisfaction evaluation model for construction project management // *Building and Environment*. 2008. Volume 43. Issue 4. P. 458–468. doi: 10.1016/j.buildenv.2006.07.044.
16. Смирчинський В. В., Тимошенко Л. М. Інноваційні аспекти інформаційного забезпечення логістичних систем будівельного комплексу // *Економіка: реалії часу*. Науковий журнал. 2012. № 1 (2). С. 169–174.
17. Sohrabi B., Haghighi M., Khanlari A. Customer relationship management maturity model (CRM3): A model for stepwise implementation // *International Journal of Human Sciences* [Online]. 2010. Vol. 7. No 1. URL: <http://www.insanbilimleri.com/en> (date of request: 20.01.2018).
18. Dyché J. The CRM Handbook: A Business Guide to Customer Relationship Management: 6st Edition. Boston : Addison-Wesley Professional, 2004. 336 p.
19. Бабаєв В. М., Фесенко Т. Г. Концептуальна модель організації офісу управління будівельними проектами в перспективі проектного менеджменту // *Восточно-европейский журнал передовых технологий*. 2010. № 1/3(43). С. 9–11.
20. Fesenko T. G. Models of setting up CPMO in the management system for the «Euro-2012» program // *Восточно-европейский журнал передовых технологий*. 2011. № 4/3(52). С. 59–67. URL: <http://journals.uran.ua/eejet/article/view/1378/1276> (date of request: 20.01.2018).
21. Buckle-Henning P., Thomas J. A boundary critique of gender in the project management body of knowledge // *Proceedings of the 52nd Annual Meeting of the ISS*. 2008. URL: <http://journals.iss.org/index.php/proceedings52nd/article/view/1015> (date of request: 20.01.2018).
22. Thomas J., Buckle-Henning P. Dancing in the white spaces: Exploring gendered assumptions in successful project managers *International Journal of Project Management*. 2007. № 25. P. 552–559. doi: 10.1016/j.ijproman.2007.05.001
23. Fesenko T., Shakhov A., Fesenko G. Modeling of maturity of gender-oriented project management office // *Eastern-European Journal of Interiorise Technologies*. 2017. Vol. 5. № 3(89). P. 30–38. doi: 10.15587/1729-4061.2017.110286.
24. Fesenko T., Shakhov A., Fesenko G., Bibik N., Tupchenko V. Customer-oriented modeling of construction projects management using the gender logic systems // *Eastern-European Journal of Interiorise Technologies*. 2018. Vol. 1. № 3(91). P. 50–58. doi: 10.15587/1729-4061.2018.123124.
25. Державні будівельні норми України / ДБН В.2.2-17:2006. Будинки і споруди.

Доступність будинків і споруд для маломобільних груп. – Введен. 2007-05-01. Київ: Мінрегіонбуд України, 2007. 14 с.

26. Фесенко Г. Гендерночутливі локації в урбанізованому просторі // Гендерний журнал «Я». 2015. №1 (37). С. 4–6.

27. Мінаєв Д. М. Фесенко Т. Г., Фесенко Г. Г. Моніторинг проектів організації доступності будівель і споруд вокзалів залізниці України // Управління проектами: проектний підхід в сучасному менеджменті : Матеріали VIII науково-практичної конференції фахівців, магістрантів, аспірантів та науковців. Одеса: ОДАБА. 2017. С. 51–57.

28. ДБН Б.2.2-5:2011. Благоустрій територій /Державні будівельні норми. – Введен. 2012-09-01. Київ : Укархбудінформ. 2012. 44 с.

29. Building Child Friendly Cities. A Framework for Action / UNICEF Innocenti Research Centre. URL: <http://unicef-irc.org/publications/pdf/cfc-framework-eng.pdf> (date of request: 20.01.2018).

30. Fesenko T. G. Gender mainstreaming as a knowledge component of urban project management // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Збірник наукових праць. Серія : Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. Харків : НТУ «ХПІ». 2017. № 3 (1225). С. 21–29. doi: 10.20998 / 2413-3000.2017.1225.4.

31. Аннабасєв Е. Д, Розсильний М. Ю, Фесенко Т. Г. «Гендер та інвалідність» як контекст архітектурно-планувального моніторингу дитячих майданчиків // Гендерна політика очима української молоді : матеріали підсумкової конференції X Регіонального конкурсу молодих вчених, Харків, 30 листопада 2016 р. / [за заг. ред.: Н. В. Бібік] ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова. 2016. С. 271-277.

32. Фесенко Т. Г., Мінаєв Д. М. Интеграция интересов бенефициаров жилищного строительства в систему ценностей проекта // Управління розвитком складних систем. 2015. № 21. С. 81–86.

33. A Guide to the project management body of knowledge (PMBOK® Guide): Sixth Edition. USA : Project Management Institute. 2017. 589 с.

здобувач **Фролова Н. Л.**

Український державний університет залізничного транспорту

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДЕРЖАВНОЇ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Вступ. Сьогодні світові тенденції трансформації економічних відносин потребують від держави переходу до нового типу економічного розвитку, що характеризується соціальним спрямуванням. Це, у свою чергу, передбачає реалізацію державної політики, спрямованої на зниження рівня інфляції, підвищення стабільності національної валюти, забезпечення зайнятості населення та мінімізації безробіття у країні, підвищення доходності та добробуту населення, створення можливостей для отримання безкоштовної освіти, медичних та інших соціальних послуг, формування сприятливого екологічного середовища, вирішення соціальних проблем, у тому числі забезпечення гідного рівня життя соціально незахищеної групи населення, тощо. Ключову роль у реалізації зазначених завдань відіграє держава та підприємницький сектор, що є джерелом формування доходної частини бюджету, забезпечення зайнятості населення та є ініціатором вирішення основних соціальних проблем за рахунок реалізації соціальних проектів.

Проте, недосконалість законодавчого та нормативно-правового забезпечення процесів державного регулювання підприємницької діяльності, неефективність фіскальної політики, недоліки податкової системи, низька інвестиційна привабливість приватного підприємницького сектору та національної економіки в цілому, низький рівень інноваційної активності підприємств, відсутність дієвої програми підтримки експортноорієнтованих вітчизняних підприємств, необхідність проведення інституціональних змін і формування інфраструктури

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет будівництва та архітектури

***ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР
МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ:
КРЕАТИВНІСТЬ, ПРОЗОРИСТЬ ТА
СТАЛИЙ РОЗВИТОК***

Монографія
за заг. ред. д-ра екон. наук, професора Л. Л. Калініченко

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Харківського національного університету
будівництва та архітектури
Протокол № 9 від 27.04.2018 р.

Харків 2018

Рецензенти:

Дикань В.Л. – д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри економіки та управління виробничим і комерційним бізнесом Українського державного університету залізничного транспорту;

Кузьминчук Н.В. – д-р екон. наук, професор кафедри економічної кібернетики та маркетингового менеджменту Харківського національного університету «Харківський політехнічний інститут»;

Якименко-Терещенко Н.В. – д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри економіки підприємства та економічної теорії Харківського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету.

Відповідальний за випуск:

канд. екон. наук, доцент кафедри економіки ХНУБА Пакуліна А.А.

Є24   Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток: монографія / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. Л. Калініченко. – Х. : ФОП Панов А. М., 2018. – 316 с.
ISBN 978-617-7541-74-4

Монографія містить результати досліджень відносно основних напрямків європейського вектору модернізації економіки: креативна економіка та підприємництво; європейські практики та вітчизняний досвід децентралізаційних процесів; енергоефективність, ресурсозбереження та зелена економіка; гендерна справедливість в соціально-економічних системах; інструменти забезпечення прозорості публічного сектору.

Розділи монографії друкуються в авторській редакції, в монографії максимально зменшено втручання в обсяг та структуру відібраних до друку матеріалів. Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність статистичної та іншої інформації, яку надано в рукописах, а також коректність цитованості матеріалу, і залишає за собою право не розподіляти поглядів деяких авторів на ті чи інші питання, які розглянуті у розділах.

Монографія буде корисною для широкого кола читачів: вчених, керівників підприємств та організацій, викладачів вищих навчальних закладів, аспірантів, студентів.

УДК 338

ISBN 978-617-7541-74-4

© Колектив авторів, 2018
© Харківський національний університет
будівництва та архітектури, 2018

підтримки розвитку суб'єктів підприємництва зумовлює необхідність суттєвого перегляду діючої наразі державної регуляторної політики у сфері розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу.

Тому наразі особливої актуальної набуває дослідження процесів державного регулювання суб'єктів підприємницької діяльності в Україні з метою розробки дієвого організаційно-економічного інструментарію формування та реалізації державної регуляторної політики у сфері розвитку малого та середнього бізнесу.

Результати дослідження. Державна регуляторна політика в галузі підприємницької діяльності включає, насамперед, два основних векторних спрямування: державне регулювання підприємств і державна політика підтримки та стимулювання розвитку суб'єктів підприємницької діяльності. Відповідно до ст. 5 Господарського кодексу правовий господарський порядок в Україні формується на основі оптимального поєднання ринкового саморегулювання економічних відносин суб'єктів господарювання та державного регулювання макроекономічних процесів [1]. Державне регулювання покликане компенсувати недоліки ринкового саморегулювання. Його конкретні напрями, масштаби та методи визначаються характером і гостротою соціально-економічних проблем у певний період. Забезпечення органічного поєднання механізмів ринкового саморегулювання та державного регулювання є запорукою економічного і соціального розвитку країни, наскільки оптимально вдається забезпечити таке сполучення залежить від діяльності державних органів [2].

Згідно Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» [3] державна регуляторна політика у сфері господарської діяльності – напрям державної політики, спрямований на вдосконалення правового регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів, зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання та усунення перешкод для розвитку господарської діяльності, що здійснюється в межах, у порядку та у спосіб, що встановлені Конституцією та законами України.

Реалізація єдиної державної регуляторної політики у сфері підприємницької діяльності спрямована на істотне вдосконалення правового регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами малого підприємництва, перегляд регуляторних актів для визначення їх доцільності й ефективності в нових економічних умовах, забезпечення оприлюднення проектів зазначених актів, а також результативності регуляторних актів. Реалізація державної регуляторної політики забезпечується шляхом планування діяльності з підготовки проектів регуляторних актів, їх оприлюднення з метою одержання зауважень і пропозицій; відстеження результативності регуляторних актів та оприлюднення відповідних звітів; удосконалення законодавства з метою зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання та усунення перешкод для розвитку підприємницької діяльності; висвітлення в засобах масової інформації проблем, пов'язаних з реалізацією державної регуляторної політики, забезпечення гласності у процесі підготовки проектів регуляторних актів шляхом залучення громадян, суб'єктів малого підприємництва та їх об'єднань до розроблення та обговорення таких проектів; удосконалення дозвільної системи у сфері господарської діяльності, спрощення процедури державної реєстрації суб'єктів господарювання. Заходи щодо реалізації державної регуляторної політики спрямовані на забезпечення системності, послідовності та координації дій з розроблення та прийняття регуляторних актів, урахування пропозицій громадськості під час їх опрацювання, досягнення оптимального державного регулювання діяльності суб'єктів малого підприємництва [4].

Наукові дослідження щодо визначення сутності державного регулювання підприємницької діяльності мають декілька основних спрямувань. Більшість вчених

ЗМІСТ

ВСТУП	3
Калініченко Л. Л. Креативний потенціал як основний структурний елемент економічного потенціалу сучасного підприємства.....	4
Posternak I. M., Posternak S. A. Formation streams of critical way of the complex town-planning power reconstruction.....	10
Білецька І. М., Клапків Ю. М., Свірський В. С. Ринок страхових послуг: чинники запровадження і розвитку новітніх технологій страхування.....	20
Благой В. В., Блага В. В. Аналіз існуючих заходів щодо впливу гендерної дискримінації на ринок праці.....	30
Бредіхін В. М., Прокопенко М. В. ІТ-індустрія та розвиток культури і креативу в Україні.....	37
Брежнева-Єрмоленко О. В., Галаганов В. О. Нова система міжбюджетних відносин в Україні: вибір оптимальної європейської моделі.....	42
Галанець В. В., Дзюрах Ю. М. Державна аграрна політика у контексті євроінтеграції.....	52
Гелеверя Є. М. Креативна модель модернізації та відновлення житлового фонду: економічний вектор в контексті регіонального розвитку.....	62
Громова О. В. Використання методів психологічної активізації мислення у створенні креативної реклами.....	67
Демкура Т. В. Мережева організація глобального економічного простору.....	77
Євсєєва О. О. Стале функціонування регіональної соціально-економічної системи в умовах євроінтеграції України.....	95
Каличева Н. Є., Єлагін Ю. В. Напрями забезпечення ефективного розвитку залізничного транспорту за рахунок застосування інструментів маркетингу.....	106
Касатонova І. А. Автоматизовані програми і процеси переведення господарювання підприємств у електронну форму	115
Кірдіна О. Г. Обґрунтування необхідності інноваційного розвитку підприємств в умовах глобалізації.....	128
Колмакова О. М., Халіна В. Ю., Смачило В. В. Концептуальні засади сталого розвитку реєміграційного соціального підприємництва в Україні.....	137
Компанієць В. В., Польова В. В. Сталий розвиток маркетингової конкурентоспроможності Харківського регіону в умовах модернізації економіки.....	149
Маковоз О.С., Передерій Т.С. Зелена економіка як запорука сталого розвитку.....	159
Можайкіна Н. В., Островський І. А. Сучасна регіональна політика в контексті структурної модернізації економіки.....	169
Пакуліна А. А., Пакуліна Г. С. Креативна економіка в модернізації національного господарства України та протистоянні глобальній кризі.....	181
Смачило В. В., Божидай І. І. Агропромисловий комплекс України: стан, реформування та перспективи розвитку.....	195
Солодовник Г. В. Моделювання прийняття багатоступінних рішень.....	207
Толстова А. В., Янченко Н. В. Кластерний підхід відтворення та активізації потенціалу промислового комплексу України.....	221
Устіловська А. С. Теоретико-методичний базис системи управління персоналом.....	227

Уткіна Ю. М. Теоретичні основи забезпечення конкурентоспроможності підприємств.....	236
Фесенко Т. Г., Шахов А. В., Фесенко Г. Г. Гендерно-орієнтоване управління будівельними проектами: від теорії до практики.....	245
Фролова Н. Л. Організаційно-економічний інструментарій державної регуляторної політики у сфері малого та середнього підприємництва в Україні.....	258
Шептуха О. М., Лаптева А. Ю., Мірошніченко Я. М. Розробка ефективної політики поводження з твердими побутовими відходами.....	269
Якименко-Терещенко Н. В., Іванішина Д. В. Управління прибутком підприємств в контексті забезпечення ефективності функціонування та розвитку економіки України.....	279
Пакуліна А. А. Перетворення процесу управління з використанням публічних технологій.....	287
Панченко Н. Г. Розвиток системи соціальної відповідальності на залізничному транспорті України.....	295
Багмут Л. С., Іващенко М. В. Формування кадрового потенціалу будівельної галузі в умовах сталого розвитку України: історичний досвід	304